

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ

© 2016 ПАВЛИКІВСЬКА О. І., МАРУЩАК Л. І.

УДК 657

Павликівська О. І., Марущак Л. І. Методологічні підходи до визначення сутності доходів та витрат

У статті розглянуто особливості порядку та складання інформації про доходи і витрати з метою їх позитивного впливу на фінансово-господарську діяльність і фінансовий результат підприємства. Проведено аналіз науково-методичних підходів і зроблено критичну оцінку визначень «доходи» та «витрати», що дозволить задовольнити інформаційні потреби користувачів щодо їх здійснення та шляхів оптимізації. Досліджено та систематизовано їх основні класифікаційні ознаки. Наведено методи формування доходів та витрат і методології їх дослідження, що дасть можливість ефективно використовувати ресурси підприємства і, водночас, здійснювати глибокий аналіз факторів, що негативно впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Ключові слова: доходи, витрати, прибуток, фінансовий результат підприємства, аналіз.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 19.

Павликівська Ольга Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя (вул. Руська, 56, Тернопіль, 46001, Україна)

E-mail: olga.i.pavl@mail.ru

Марущак Леся Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя (вул. Руська, 56, Тернопіль, 46001, Україна)

E-mail: Lesyamar@ukr.net

УДК 657

Павликовская О. И., Марущак Л. И. Методологические подходы к определению сущности доходов и расходов

В статье рассмотрены особенности порядка и составления информации о доходах и расходах с целью их положительного влияния на финансово-хозяйственную деятельность и финансовый результат предприятия. Проведен анализ научно-методических подходов и сделана критическая оценка определенных «доходы» и «расходы», что позволит удовлетворить информационные потребности пользователей по их осуществлению и оптимизации. Исследованы и систематизированы их основные классификационные признаки. Приведены методы формирования доходов и расходов и методология их исследования, что позволит эффективно использовать ресурсы предприятия и, в то же время, осуществлять глубокий анализ факторов, негативно влияющих на финансово-хозяйственную деятельность предприятия.

Ключевые слова: доходи, расходы, прибыль, финансовый результат предприятия, анализ.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Библ.:** 19.

Павликовская Ольга Ивановна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры бухгалтерского учета и аудита, Тернопольский национальный технический университет имени Ивана Пулюя (ул. Русская, 56, Тернополь, 46001, Украина)

E-mail: olga.i.pavl@mail.ru

Марущак Леся Ивановна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры бухгалтерского учета и аудита, Тернопольский национальный технический университет имени Ивана Пулюя (ул. Русская, 56, Тернополь, 46001, Украина)

E-mail: Lesyamar@ukr.net

UDC 657

Pavlykivska O. I., Marushchak L. I. The Methodological Approaches to Defining Essence of Revenues and Expenses

The article considers features of order and compiling information on revenues and expenses with a view to their positive impact on both the business operations and the financial results of enterprise. An analysis of scientific-methodological approaches has been carried out, and a critical evaluation of definitions of «revenues» and «expenses» has been made that will meet the information needs of users on their implementation and optimization. Their main classification attributes have been researched and systematized. Methods for generating revenues and expenses together with a methodology for researching them have been provided, allowing to efficiently use the resources of enterprise and, at the same time, carry out an in-depth analysis of the factors, which would negatively impact the financial-economic activity of enterprise.

Keywords: revenues, expenses, profits, financial results of enterprise, analysis.

Fig.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 19.

Pavlykivska Olha I. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Auditing, Ternopil Ivan Pului National Technical University (56 Ruska Str., Ternopil, 46001, Ukraine)

E-mail: olga.i.pavl@mail.ru

Marushchak Lesia I. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Auditing, Ternopil Ivan Pului National Technical University (56 Ruska Str., Ternopil, 46001, Ukraine)

E-mail: Lesyamar@ukr.net

Одним із найбільш складних і суперечливих питань в теорії та практиці обліку є процес формування фінансових результатів. Без сумніву, цей етап займає центральне місце в системі управління підприємством. Основними складовими зазначеного процесу є доходи та витрати, оскільки вони впливають на фінансовий результат підприємства, ціноутворення кінцевої продукції, організацію, техніку та технологію виробництва. При цьому, найважливішим є та залишається процес порівняння доходів та витрат діяльності суб'єкта господарювання. Зазначені поняття пронизують усі сфери діяльності підприємства, від них залежить величина позитивного результату та конкурент-

ні можливості підприємства. У цілому вищезазначені категорії відображають реальний склад та структуру залучених економічнихресурсів та характеризують виробничу ефективність підприємства.

Питання проблем обліку доходів та витрат висвітлені у наукових працях М. Т. Білухи, Ф. Ф. Бутинця, І. А. Бланка, Б. І. Валуєва, С. Ф. Голова, З. В. Гуцайлюка, В. А. Дерія, З. В. Задорожного, Я. Д. Крупки, В. О. Лас-товецького, Б. М. Литвина, А. В. Нападовської, С. О. Ніколаєвої, В. Ф. Палія, М. С. Пушкара, В. В. Сопка, Н. П. Тарнавської та ін. Слід зазначити, що категорії доходу та витрат є одними з найскладніших в економічній науці, проте проблеми визначення їх сутності потребують додаткових досліджень.

Мета статті полягає у дослідженні та визначенні сутності доходів та витрат підприємства в бухгалтерському обліку.

Як відомо, відповідно до П(С)БО 15, дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена [12].

При цьому критерії визнання доходу використовуються окремо до кожної операції. Проте їх необхідно застосовувати до окремих елементів однієї операції або до двох чи більше операцій разом, якщо це впливає із суті такої господарської операції.

На наше переконання, дохід підприємства – це сумарні надходження за певний період часу від здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства. При цьому, його можна деталізувати як покриття виробничих витрат підприємства, відшкодування збутових та адміністративних витрат, сплата основних податків та зборів, забезпечення інтересів власників (*рис. 1*).

Однак, відповідно до п. 4.25 Концептуальної основи складання і подання фінансових звітів (яка не є міжнародним стандартом бухгалтерського обліку), витрати – це зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам [18]. Із вищезазначеного очевидно, що як національна, так і міжнародна практика визнання витрат однакові. Скажімо, класифікація витрат за різними ознаками наведена в МСБО 1 «Подання фінансових звітів» [4], що відповідає класифікації витрат, передбаченій у П(С)БО 16 «Витрати».

Згідно з М(С)БО 18, дохід – це валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників власного капіталу [5].

З іншого боку, п. 14.1.56 Податкового кодексу України [10] трактує поняття «доходи» як загальну суму доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій,

Рис. 1. Класифікаційні ознаки доходу

Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [11].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» розроблено відповідно до міжнародних стандартів. Хоча окремого міжнародного стандарту, який визначає методологію обліку витрат і порядок їх розкриття у фінансовій звітності немає. Питання, що стосуються поняття, оцінки, визнання та класифікації витрат, розкриваються у Концептуальній основі складання та подання фінансових звітів, МСФЗ (IAS) 1 «Подання фінансових звітів», МСФЗ (IAS) 2 «Запаси», МСФЗ (IAS) 16 «Основні засоби». Визначення витрат, наведене у національних положеннях бухгалтерського обліку, майже повністю відповідає поняттю витрат наведеному у МСФЗ [1].

матеріальній або нематеріальній формі як на території України та її континентальному шельфі, у виключній (морській) економічній зоні, так і за її межами.

Таким чином, будь-які господарські операції, які мають місце на підприємстві, призводять до понесення витрат та отримання доходів. У свою чергу останні прямо впливають на фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання. Важливість цих категорій як у науці, так і в практиці є безперечною, через це вважаємо, що їх дослідження доцільно здійснювати в розрізі економічної, юридичної та облікової концепцій.

Економічна концепція. На думку Дж. М. Кейнса, дохід на рівні підприємства є перевищенням цінності готової продукції, проданої протягом певного періоду, над первинними витратами виробництва [2, с. 106–107].

Заслугує на увагу твердження, подане Г. Шанцом, де під доходом він розумів надходження чистого

(вільного від боргів) майна. Автор розумів під доходом суму, якою особа може розпоряджатися без зменшення вартості існуючого досі майна [19, с. 7–23].

Отже, розгляд досліджуваного поняття дозволяє стверджувати, що з економічної точки зору, дохід – це надходження засобів на підприємство. При цьому, засоби в бухгалтерському обліку – це те, що ми відносимо до поняття «активи» – джерело потенційного прибутку або майбутньої вигоди.

Інакше кажучи, дохід – це будь-який процес, що призводить до збільшення активів.

Слід зазначити, що економічний підхід трактування доходів недоцільно розглядати окремо від поняття «витрат». Під зазначеним підходом слід розуміти найефективніший спосіб використання економічних ресурсів, оскільки при формуванні узагальненої облікової інформації необхідними є врахування сумарних витрат.

У ході дослідження нам вдалося з'ясувати, що пошуком істини в даному питанні займалися багато вчених, зокрема, класики політекономії А. Сміт, Д. Рікардо [6]. Скажімо, Адам Сміт досліджував поняття «абсолютних витрат», натомість Давід Рікардо розвинув зазначену теорію, ввівши поняття «порівняльних витрат». Своєю чергою, у марксистській теорії до витрат включалися витрати праці, витрати капіталу та витрати на робочу силу. У процесі розвитку теорії витрат з'являються нові концепції. Так, К. Менгером і Ф. Візером вводиться поняття «витрат» як психологічного явища, ґрунтованого на граничній корисності. Ми переконані, що серед дослідників даного періоду найбільш актуальною є запропонована Дж. Б. Кларком і Дж. А. Гобсоном розширена класифікація витрат на накладні, виробничі, індивідуальні, а також за термінами їх понесення.

Таким чином, характерною ознакою економічного підходу поняття «витрат» є тлумачення та визначення руху грошових ресурсів підприємства з метою пошуку принципів їх ефективного використання.

Юридична концепція. Виникнення (визнання) доходів у момент укладання договору. Доходи виникають вже з моменту укладення підприємством договору з клієнтом.

Виникнення (визнання) доходів у момент виконання договору. Дохід від виконання робіт може бути визнаний у момент підписання акту, тобто у момент виконання укладеного договору підприємством-підрядником.

Виникнення (визнання) доходів у момент отримання грошей за виконання договору. Моментом визнання доходу від виконання робіт за договором можна визначити і безпосередньо момент отримання грошей від замовника.

Виникнення (визнання) доходів у момент погашення зобов'язань. Момент перерахування грошей початальнику може вважатися моментом виникнення (визнання) витрат.

Відповідно до ст. 334 Цивільного кодексу України [16] – право власності у набувача майна за договором виникає з моменту передання майна, якщо інше не встановлено договором або законом. Переданням майна вважається вручення його набувачеві або перевізникові, організації зв'язку тощо для відправлення, пересилання набувачеві майна, відчуженого без зобов'язання доставки.

Окрім зазначених підходів до поняття «доходи», використовується широкий спектр нормативної літератури, що наведено в *табл. 1*.

У процесі дослідження нами з'ясовано, що тлумачення витрат з юридичної точки зору тісно пов'язане з обліковою концепцією (*табл. 2*).

Таблиця 1

Нормативно-правове забезпечення поняття «дохід»

№ з/п	Визначення терміна	Характеристика	Джерело
1	2	3	4
1	Дохід	Збільшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді надходження чи збільшення корисності активів або у вигляді зменшення зобов'язань, результатом чого є збільшення власного капіталу, за винятком збільшення, пов'язаного з внесками учасників	Нац. банк, Постанова «Про затвердження Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України» від 18.06.2003 № 255
2	Доходи	Збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників)	Укоопспілка, Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств від 28.07.2006 р.
3	Доходи	Збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників)	Мінекономіки, Наказ «Про затвердження метод.реком. щодо впровадження НП(С)БО у сфері громадського харчування і побутових послуг, гармонізованих з міжнародними стандартами» від 17.06.2003 № 157
4	Доходи	Збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників)	Мінфін, Наказ «Про затвердження НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73

1	2	3	4
5	Доходи	Кошти, що фактично одержані суб'єктами інвестицій як результат від здійснення інвестицій. Усі доходи (прибутки), одержані від здійснення інвестицій за кордоном, підлягають перерахуванню в Україну, а також декларуванню згідно зі встановленим порядком	Нац. банк, Постанова «Про затвердження Інструкції про порядок видачі індивідуальних ліцензій на здійснення інвестицій за кордон» від 16.03.1999 р. № 122
6	Доходи	Будь-яка економічна вигода, одержана внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння (за яке Кримінальним кодексом передбачена відповідальність), що передуює легалізації (відмиванню доходів), яка може складатися з матеріальної власності чи власності, що виражена в правах, а також включає рухоме чи нерухоме майно та документи, які підтверджують право на таку власність або частку в ній	ГоловКРУ, Рекомендації щодо виявлення та інформування про фінансові операції, які підлягають фінансовому моніторингу від 18.08.2003 р. № 6

Таблиця 2

Нормативно-правове забезпечення поняття «витрати»

№ з/п	Визначення терміна	Характеристика	Джерело
1	Витрати	Зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу між власниками)	Укоопспілка, Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств від 28.07.2006 р.
2	Витрати	Зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власником)	Мінфін, Наказ «НП(С)БО в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності»» від 24.12.2010 р. № 1629
3	Витрати	Зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)	Мінфін, Наказ «Про затвердження НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»» від 07.02.2013 р. № 73
4	Витрати	Зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам	Нацбанк, Постанова «Про затвердження Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України» від 18.06.2003 р. № 255

У вищенаведеній табл. 1 розглянуто сучасне трактування доходу, підґрунтям якого є вплив на процес формування, розподілу і перерозподілу доходів, що доповнює обліковий аспект.

Отже, наведені визначення витрат розкривають їх зміст та сутнісну характеристику залежно від місця їх виникнення, періоду формування та галузі використання. Тобто, на практиці розгорнута характеристика витрат пов'язана з методикою та технікою формування собівартості продукції, робіт послуг.

Облікова концепція. У системі бухгалтерського обліку поняття «доходи» та «витрати» є однією із найвишівітленіших та, водночас, найбільш складних і суперечливих проблем.

Зокрема, на думку Нападовської Л. В., дохід (кінцева цінність), створений підприємством, визначається тим, скільки покупці готові заплатити за товари, які пропонує підприємство [7].

М. С. Пушкар вважає, що «дохід», як економічна категорія означає «...потік грошових та інших надходжень за одиницю часу і складається з таких по факторних елементів, як прибуток, заробітна плата, процент і рента» [13].

Так, на думку Бутинця Ф. Ф. [1], дохід – це потік грошових коштів та інших надходжень за певний період, отриманий від продажу продукції, товарів, робіт, послуг. Сопко В. В. [15] вважає, що дохід – валовий приплив економічної вигоди протягом звітного періоду, який виникає у процесі звичайної діяльності підприємства. Коли ці надходження сприяють збільшенню власного капіталу, окрім збільшення, яке пов'язане з внесками акціонерів, то його називають прибутком, коли зменшенню – тоді це збиток.

Цікавою є точка зору проф. Соколова Я. В. і проф. Пятава М. Л. [14], які вважають, що доходом, який виникає у підприємства внаслідок притаманних йому особливостей, є не що інше, як гудвіл.

Відповідно до стандартів BVS-I, які розроблені Американським товариством оцінювачів (*American Society of Appraisers, ASA*) [17], до класичного визначення гудвілу додають фактори, які окремо не відображаються у звітності суб'єкта господарювання, проте є існуючим джерелом його доходів.

Ми погоджуємось із визначеннями вищезазначених авторів і вважаємо, що гудвіл за класичним політекономічним визначенням – це вся дисконтована вартість додаткових доходів, отриманих у майбутньому, тому гудвіл у бухгалтерському обліку – це все ж таки лише певна частина дисконтованої вартості таких доходів.

Облікове поняття «витрат» досліджене багатьма вченими-економістами. Зокрема, ще Л. Пачолі [9] здійснив поділ витрат за такими групами: витрати господарських процесів, витрати на готову продукцію та витрати підприємства вцілому.

Ще одним напрямом, який відрізняється від інших, є напрям, запропонований Нашкерською В. Г., де надається перевага у процесі формування витрат в управлінському обліку, тобто об'єднання витрат за економічними об'єктами та статтями калькуляції [8].

Переконливою є думка Бутинця Ф. Ф. [1], який вважає, що витратами виступають конкретні понесені витрати ресурсів.

Дещо ширше поняття, яке об'єднує досліджувані категорії витрат і доходів, є визначення, наведене автором Лень В. С. [3], який вважає, що витрати є не чим іншим, як матеріальними та грошовими ресурсами, витраченими з метою одержання доходів.

Таким чином, для ефективного управління доходами та витратами необхідним є врахування особливостей кожного конкретного підприємства, процесів, що мають місце в його діяльності, техніки, технології та організації системи бухгалтерського обліку.

ВИСНОВКИ

Вважаємо за доцільне при розробці наказу про облікову політику підприємства розробляти розділ, який би стосувався витратно-дохідної політики підприємства, що дозволить деталізувати заходи підприємства з метою зменшення витрат і, відповідно, збільшення доходів і, як наслідок, покращення фінансового результату підприємства. У ході досліджень з'ясовано, що на вітчизняних підприємствах не дотримуються сучасні норми та нормативи формування витрат і неефективно здійснюється контроль за доходами. Внаслідок цього виникла необхідність створення (оновлення) інформаційної бази норм і нормативів витрат, які б урахували специфіку галузі та підприємства зокрема. Таке впровадження дозволить контролювати рівень витрат виробництва з метою уникнення процесу виготовлення необлікованої продукції та отримання тіньових доходів. Адже тіньові витрати породжують тіньові доходи.

Таким чином, як зазначено вище, є надзвичайно велика кількість проблем в обліковому відображенні як доходів, так і витрат, які потребують якнайшвидшого розв'язання.

Дана стаття є лише початком наукового дослідження проблем обліку доходів та витрат та є основою для подальших уточнень, змін, доповнень та конкретизацій. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бухгалтерський фінансовий облік: підруч. для студ. спец. «Облік і аудит» вищ. навч. закл./під заг. ред. Ф. Ф. Бутинця. 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2009. 912 с.
2. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. Москва: «Прогресс», 1978. 491 с.
3. Лень В. С. Управлінський облік: навч. посіб. 2-ге вид., випр. Київ: Знання-Прес, 2006. 317 с.
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1) «Подання фінансової звітності». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_013
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 18 (МСБО 18) «Дохід». URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_025
6. Мочерний С. В. Економічна теорія: посібник для студентів вищих закладів освіти. Київ: Видав. Центр «Академія», 2005. 640 с.
7. Нападівська Л. В. Управлінський облік: монографія. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. 450 с.
8. Нашкерська В. Г. Фінансовий облік. Київ: Кондор, 2005. 387 с.
9. Пачолі Л. Трактат о счетах и записях/пер. с итал. Минск: Ред. журн. «Финансы, учет, аудит», 1995. 160 с.
10. Податковий кодекс України: від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://docs.dtki.ua/doc/1011.47.0>
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затв. наказом Міністерства Фінансів України станом на 31.12.1999 № 318. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15 «Дохід»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>
13. Пушкар М. С. Фінансовий облік: підручник. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 628 с.
14. Соколов Я. В., Пятов М. Л. Бухгалтерский учет для руководителя. Москва: Проспект, 2000. 288 с.
15. Солко В. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2000. 578 с.
16. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV (зі змінами і доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
17. BVS Business Valuation Standards (Стандарти з оцінки бізнесу). URL: <http://www.business-valuation.biz/sbacoa6.asp>
18. Conceptual Framework Financial Reporting 2010. URL: http://www.aasb.com.au/admin/file/content102/c3/Oct_2010_AP_9.3_Conceptual_Framework_Financial_Reporting_2010.pdf
19. Schanz G. von. Der Einkommensbegriff und die Einkommensteuergesetze. Finanz-Archiv.1896. Band Jg. 13, Bd. 1. S. 7–23.

REFERENCES

- Bukhhalterskyi finansovyi oblik* [Accounting financial accounting]. Zhytomyr: Ruta, 2009.
- “BVS Business Valuation Standards (Standarty z otsinky biznesu)” [BVS-Business Valuation Standards (Standards for business valuation)]. <http://www.business-valuation.biz/sbacoa6.asp>
- “Conceptual Framework Financial Reporting 2010”. http://www.aasb.com.au/admin/file/content102/c3/Oct_2010_AP_9.3_Conceptual_Framework_Financial_Reporting_2010.pdf
- Keyns, Dzh. M. *Obshchaya teoriya zanyatosti, protsenta i deneg* [The General theory of employment, interest and money]. Moscow: Progress, 1978.
- [Legal Act of Ukraine] (2010). <https://docs.dtki.ua/doc/1011.47.0>
- [Legal Act of Ukraine] (1999). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
- [Legal Act of Ukraine] (1999). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>
- [Legal Act of Ukraine] (2003). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Len, V. S. *Upravlinskyi oblik* [Management accounting]. Kyiv: Znannia-Pres, 2006.
 "Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 18 (MSBO 18) «Dokhid»" [International accounting standard 18 "Revenue"]. http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_025
 Mochernyi, S. V. *Ekonomichna teoriia* [Economic theory]. Kyiv: Akademiia, 2005.
 "Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 1 (MSBO 1) «Podannia finansovoi zvitnosti»" [International accounting standard No. 1 "Presentation of financial statements"]. http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_013
 Nashkerska, V. H. *Finansovyi oblik* [Financial accounting]. Kyiv: Kondor, 2005.

Napadovska, L. V. *Upravlinskyi oblik* [Management accounting]. D.: Nauka i osvita, 2000.
 Pushkar, M. S. *Finansovyi oblik* [Financial accounting]. Ternopil: Kart-blansh, 2002.
 Pacholi, L. *Traktat o schetakh i zapisyakh* [The treatise about accounts and records]. Minsk: Redaktsiya zhurnala «Finansy, uchet, audit», 1995.
 Sokolov, Ya. V., and Piatov, M. L. *Bukhgalterskiy uchet dlya rukovoditelya* [Accounting for the head]. Moscow: Prospekt, 2000.
 Sopko, V. V. *Bukhhalterskiy oblik* [Accounting]. Kyiv: KNEU, 2000.
 Schanz G. von. *Der Einkommensbegriff und die Einkommens-teuergesetze*. Finanz-Archiv. 1896. Band Jg. 13, Bd. 1. S. 7-23.

УДК 657.1.011.56

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОМП'ЮТЕРНИХ СИСТЕМАХ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДАНИХ ТА ЇХ ПОТОКІВ

© 2016 АДАМИК О. В.

УДК 657.1.011.56

Адамик О. В. Інформаційні технології в комп'ютерних системах бухгалтерського обліку: проблеми організації даних та їх потоків

Метою статті є характеристика логічних зв'язків обробки інформації та визначення засад взаємодії електронного та паперового документо-обігу в інформаційній системі обліку. Виявлено особливості автоматизованої обробки облікових даних у КСБО, а саме: 1) розширення бази вхідної інформації в порівнянні з її ручною обробкою; 2) в основу КСБО покладено бази даних (найчастіше реляційні), тому інформація зберігається в електронних таблицях; 3) за умов автоматизації периферійних робочих місць інформаційні потоки в КСБО розподілені на аналітичний і синтетичний облік, що надалі визначає джерела формування звітності; 4) формування звітної інформації відбувається за допомогою запитів, що здійснюють відбір даних з базових елементів обліку, їх сортування і фільтрацію у заданий користувачем спосіб. Запити створюють тимчасову результатну таблицю (миттєвий знімок). Це підвищує швидкість і ефективність роботи.

Ключові слова: комп'ютерна система бухгалтерського обліку, інформаційна технологія, базові елементи обліку, бази даних.

Рис.: 2. **Бібл.:** 8.

Адамик Оксана Василівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку в державному секторі економіки та сфері послуг, Тернопільський національний економічний університет (вул. Львівська, 11, Тернопіль, 46020, Україна)
E-mail: adamyk07@ukr.net

УДК 657.1.011.56

Адамик О. В. Информационные технологии в компьютерных системах бухгалтерского учета: проблемы организации данных и их потоков

Целью статьи является характеристика логических связей обработки информации, а также определение основ взаимодействия электронного и бумажного документооборота в информационной системе учета. Выявлены особенности автоматизированной обработки учетных данных в КСБУ, а именно: 1) расширение базы входящей информации по сравнению с ее ручной обработкой; 2) основой КСБУ являются базы данных (чаще всего реляционные), поэтому информация хранится в электронных таблицах; 3) в условиях автоматизации периферийных рабочих мест информационные потоки в КСБУ распределены на аналитический и синтетический учет, что в дальнейшем определяет источники формирования отчетности; 4) формирование отчетной информации происходит с помощью запросов, осуществляющих отбор данных из базовых элементов учета, их сортировку и фильтрацию в заданный пользователем способ. Запросы создают временную исходную таблицу (моментальный снимок). Это повышает скорость и эффективность работы.

Ключевые слова: компьютерная система бухгалтерского учета, информационная технология, базовые элементы учета, базы данных.

Рис.: 2. **Библ.:** 8.

Адамик Оксана Васильевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры учета в государственном секторе экономики и сфере услуг, Тернопольский национальный экономический университет (ул. Львовская, 11, Тернополь, 46020, Украина)
E-mail: adamyk07@ukr.net

UDC 657.1.011.56

Adamyk O. V. Information Technology in the Computer Systems of Accounting: Issues of Organizing the Data and Data Streams

The article is aimed at a characterization of the logical relationships in the information processing, as well as defining the fundamentals of interaction between the electronic and the paper-based information system of accounting. Several peculiarities of the automated processing of accounting data in the KSA have been identified, namely: 1) broadening the base of incoming information compared to the manual processing; 2) basis of the KSA are databases (usually the relational databases), information is stored in spreadsheets; 3) in terms of automation of the peripheral jobs, the information flows in the KSA are divided into analytical and synthetic accounting, which further defines the reporting sources; 4) formation of reporting information goes by using requests that select data from the basic accounting elements, their sorting and filtering in the user defined way. The requests create a temporary source table (snapshot). This increases both speed and efficiency of work.

Keywords: computer system of accounting, information technology, basic elements of accounting, databases.

Fig.: 2. **Bibl.:** 8.

Adamyk Oksana V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Accounting in the Public Sector and Service Sector, Ternopil National Economic University (11 Lvivska Str., Ternopil, 46020, Ukraine)
E-mail: adamyk07@ukr.net